

השירות הפסיכולוגי בכפר סבא

רקע

ייעודו של השירות הפסיכולוגי-ייעוצי (שפ"י) בישראל הינו לקדם את רווחתם ואת בריאותם הנפשית של כלל התלמידים במערכת החינוך. ייעוד זה מתממש בעבודת השירותים הפסיכולוגיים-החינוכיים ברמת מערכת החינוך והקהילה, הפרט והמשפחה, בעת שגרה ובעת חירום.

השירות הפסיכולוגי החינוכי (להלן: "השפ"ח") מיועד לתלמידים, להורים ולצוותי החינוך במוסדות החינוך בעיר.

מדיניות הפעלת השפ"ח ברשויות המקומיות מותווית על ידי שפ"י באמצעות סעיף 3.7-30 בחוזר מנכ"ל משרד החינוך תשס"ג/7(א) והעדכני אשר בתוקף החל מ-1/9/2010 - סעיף 3.7-61 בחוזר משרד החינוך תשע"ח/8(א) (להלן: "חוזר שפ"ח") (אשר תוקן בסעיף 3.7-6 לחוזר משרד החינוך תשע"ח/1).

הביקורת תתייחס למתווה בחוזר השפ"ח העדכני בדוח זה.

השירות הפסיכולוגי שואף לספק שירות לאוכלוסיית גילאי 3-18 ובחינוך המיוחד לגילאי 3-21. בשלב זה השירות ניתן במרבית הרשויות לגילאי 5-15 ובחינוך המיוחד לגילאי 3-21 (בהתאם לסעיף 2.2. לחוזר השפ"ח). השפ"ח ניתן במסגרת הרשות המקומית ונתמך תקציבית ומפוקח מקצועית על ידי השירות הפסיכולוגי-ייעוצי (שפ"י) במשרד החינוך.

בכפר סבא מצבת התלמידים הינה 16,509, לפי החלוקה הבאה (נתוני אגף החינוך נכון ל-12/2011):

תחום	מספר בתי ספר	מספר תלמידים
טרום חובה	48	1922
גני ילדים 4-5	63 + 13 חינוך מיוחד	1395 + 120 חינוך מיוחד
בתי ספר יסודיים	15	כיתה א' - 1197 כיתות ב' עד ו - 5201
חטיבות ביניים ותיכון	16	5780
חנ"מ ב"ס		יסודי - 250 חטיבה עליונה - 194

באתר עיריית כפר סבא מצוין כי השפ"ח ניתן למערכות החינוך, לילדים, להורים ולקהילה:

"מטרת השירות הפסיכולוגי החינוכי היא לסייע להתפתחות ולהסתגלות התקינה של תלמידים במסגרות החינוך השונות ולעזור למסגרות אלה ביצירת התנאים הפסיכולוגיים הדרושים להתפתחות תקינה".

כבר בשלב זה מבקשת הביקורת להודות על שיתוף הפעולה לו היא זכתה מצד כל הגורמים בשפ"ח. יצוין כי הביקורת התרשמה לטובה מתקינות ויעילות רוב פעילויות השפ"ח ומהשירות הטוב המוענק לתושבי העיר.

מטרות הביקורת

בבחינת השפ"ח, התמקדה הביקורת בנושאים הבאים:

1. מבנה ארגוני כולל התייחסות לשירותים שניתנים ולממשק עם גורמים נוספים.
2. עבודת הפסיכולוגים: תקני פסיכולוגים, תדירות השירותים הניתנים במוסדות בעיר ואופן ניהול ודיווח על ידי הפסיכולוגים, כולל מדגם דיווחי פסיכולוגים.
3. מחשוב בשפ"ח.
4. אופן הפיקוח והבקרה, תוך התייחסות לדיווחים, תוכניות עבודה שנתיות, משובים, והדרכות.
5. שפ"מ - השירותים בשירות הפסיכולוגי המשלים.
6. תקציב ותקינות ההתחשבות מול השתתפות משרד החינוך.

מתודולוגיה

הביקורת ערכה מספר פגישות עם מנהלת השירות הפסיכולוגי ועם סגנה ונתקבלו לידיה מסמכים שונים, כולל נתוני תקציב מגזברות העירייה.

כמו כן, עיינה הביקורת בתיקי השפ"ח השונים: תיק משובים, תיק הדרכות לפסיכולוגים, תיקי גנים ובתי ספר.

הביקורת מציימת לטובה את שיתוף הפעולה המלא מטעם אנשי השירות הפסיכולוגי.

ממצאי הדו"ח:**1. מבנה ארגוני, שירותים שניתנים וממשק עם גורמים נוספים****1.1. מבנה כללי ונהלים**

בראש השפ"ח מנהלת השפ"ח ומתחתיה 3 ראשי צוותים ותחומים שאחד מהם הינו סגן מנהלת השפ"ח, אשר מהווה ראש תחום וראש צוות ובנוסף מטפל בנושאים אדמיניסטרטיביים הקשורים לאחזקת המבנה, כ"א ורווחת הצוות. לכל ראש צוות יש אחריות על כ- 13 פסיכולוגים.

התחומים בשפ"ח:

- הגיל הרך ;
 - בתי הספר היסודיים ;
 - חטיבות ביניים וחטיבות עליונות.
- הצוותים מורכבים ממדריכים, מומחים ומתמחים ונפגשים לפגישת עבודה אחת לשבועיים. כל צוות השפ"ח נפגש לישיבת צוות כללי אחת לחודש.

מעבר לכך ישנם ראשי תחומים נוספים:

- ראש תחום חינוך מיוחד בגיל הרך (גנים) ;
 - ראש תחום שילוב ילדי גנים בתאום עם מת"י ;
 - ראש תחום חינוך מיוחד - ילדי הגיל היסודי ;
 - ראש תחום חינוך מיוחד - ילדי חטיבות ביניים וחטיבות עליונות.
- ראשי התחומים מצטרפים מדי פעם לישיבות צוות ניהול- שהופך אז לצוות ניהול מורחב.

כמו כן, ישנם רכזים לנושאים הבאים :

- רכזת תחום פגיעות מיניות וקידום הטיפול בילדים מחוננים ;
- רכזת עיר ללא אלימות ומטיב"ה (מרכז טיפולי לילדים בעלי בעיות התנהגות)
- רכז הדרכות ;
- רכזת פרויקטים - קבוצות הורים ;
- ראש תחום מור"ן (מוגנות ורווחה נפשית) ;
- רכזת מחשוב.

המבנה הארגוני הקיים, הכולל חלוקה לצוותים, החל בשנת תשע"א בעקבות עלייה במספר הפסיכולוגים בשנים האחרונות ובשל הקושי בניהול 43 פסיכולוגים על ידי מנהל 1, בין היתר בעצת יועץ ארגוני. בנוסף בשרות עובדות שתי מזכירות בהיקף כולל של 1.2 משרות.

כפיפות : ראשי התחום והרכזים מדווחים לראשי הצוותים ולמנהלת השפ"ח ישירות. מנהלת השפ"ח כפופה למנהל אגף החינוך ומונחית מקצועית אף על ידי הפסיכולוגית הראשית בשפ"ח.

נהלים : לביקורת נמסרה רשימת הנחיות וחוזרי משרד החינוך המרוכזים בקלסר "החלטות ונהלים" בשפ"ח. נהלים לדוגמה : "העברת אינפורמציה מגן לביה"ס" - מתייחס לצורך בהסכמת הורים להעברת מידע, "שירות פסיכולוגי משלים-אבחונים" נוהל המתאר את סוגי האבחונים בשפ"מ, לא נושא תאריך.

הערות הביקורת:

1.1.1. נהלים - קלסר "החלטות ונהלים" של השפ"ח כולל הנחיות רבות וקצרות המנחות את הפסיכולוגים בהיבטים השונים, כגון: חיסיון ויתור סודיות, אישור הורים שנדרש לתצפית בביה"ס. לא קיים נוהל מרוכז בכל תחום הכולל את תיאור הליך הטיפול בגן, לדוגמה, בראייה כוללת ומקיפה, על כל היבטיו, כולל התייחסות לטפסים לשימוש, לדוגמה.

הביקורת ממליצה, לשם הנוחות ועל מנת לייעל את עבודת כל פסיכולוג, חדש כוונתיק, לנסח נוהל מרוכז בכל תחום: גנים, בתי ספר, חינוך מיוחד וכו', בו יירשמו סדרי העבודה והמלצות של הנהלת השפ"ח, אשר וודאי נצברו לאורך השנים.

1.1.2. ישיבות צוות - לביקורת נמסרו פרוטוקולים מתומצתים של 6 ישיבות צוות כללי לשנת 2011 (עד ספטמבר) ו- 9 ישיבות צוות כללי לשנת 2010. ישיבות אלו נערכו אחת לחודש וחצי בממוצע ולא אחת לחודש כפי שאמורות להיות.

תגובת מנהלת השירות:

הישיבות מתוכננות אחת לחודש, אך בהתחשב בחגים בחופשת קיץ, יש בדרך כלל בפועל 9-10 ישיבות בשנה. כשמתעורר צורך דחוף מתקיימת ישיבה מחוץ למניין.

סל השירותים ואופן הקצאת משאבים

נוהל שפ"ח קובע בסעיף 4.4. הנחיות להקצאת משאבים ומציין כי הפעלת השפ"ח תכלול את שני רכיבים אלו:

- ניהול השפ"ח, השתתפות בישיבות צוות ובמשימות השפ"ח, הדרכה והתמקצעות, פעולות ייחודיות ברמה יישובית/קהילתית ופעולות אדמיניסטרטיביות. לכך מוקצות 20% מסך שעות התקן כשניתן להקצות 10% לצורך פעולות ייחודיות.

- שירות פסיכולוגי למסגרות חינוך: הקצאה לפי תכנית העבודה על בסיס רמות השירות.

לפי חוזר השפ"ח, ישנן 3 רמות שירות הנבדלות זו מזו בהיקף בהקצאה של שעות פסיכולוג למסגרות החינוכיות וכתוצאה מכך גם בסוג הפעולות ובהיקפן. סיווג הרמה חל על החינוך הרגיל והמיוחד, כשבהתאם למנהלת השפ"ח, כפר סבא מסווגת ברמה א' - הגבוהה ביותר (למעט גני טרום חובה כפי שיפורט להלן), עם דגש על עבודה מערכתית.

רמה א' מבוססת על העקרונות הבאים (סעיף 4.4. לחוזר השפ"ח):

- נוכחות סדירה של פסיכולוג במסגרת החינוכית;
- קיומו של רצף המחייב שילוב של המישור המערכתי והמישור הפרטני, תוך מתן קדימות למישור המערכתי;
- ייעוד השירות למערכת החינוכית כולה: לצוותים, לתלמידים ולהורים.

כתוצאה מכך הפעולות הנדרשות ברמה א':

- עבודה על הרצף של מניעה-התערבות: קונסולטציה, הדרכה וליווי למסגרת החינוכית לצוותי החינוך והשתתפות בצוותים רב-מקצועיים.
- השתתפות בוועדות על פי חוק.
- מתן ההערכות פסיכולוגית - לילדים בעלי צרכים מיוחדים ו/או לילדים בסיכון לפי הפניית המסגרת החינוכית ולפי שק"ד.

- התערבות פסיכולוגית טיפולית - לילדים בעלי צרכים מיוחדים ו/או לילדים בסיכון לפי הפניית במסגרת החינוכית ולפי שק"ד.
- מתן ייעוץ וטיפול להורים - לפי הפניית במסגרת החינוכית ולפי שק"ד.
- התערבות במצבי לחץ ומשבר-חירום.

לביקורת נמסרו אף נתונים של פרויקטים מיוחדים, כגון מטיב"ה - מרכז טיפולי לטיפול בילדים בעלי בעיות התנהגות שהוקם בשנת 2009, במסגרת תוכנית פיילוט ארצית.

הערות הביקורת:

1.1.3. הקצאת משאבים - בהתאם לנמסר על ידי מנהלת השפ"ח, חלוקת

המשאבים לפסיכולוג בחצי משרה - 21 שעות הינה:

- עבודה במוסדות בשטח - 62%
- עבודה לגבי המוסדות במשרד - 14%
- הדרכות והשתלמויות - 24%.

חלוקה זו הינה בהתאם להנחיות חוזר השפ"ח באופן תקין.

1.1.4. תחומי הפעילות - תחומי הפעילות של השירות הפסיכולוגי (אשר

מצויים באתר עיריית כפר סבא), תואמים באופן כללי לרוח חוזר השפ"ח. הביקורת בחנה את נתוני השעות בפועל שניתנו בשנת תשע"א במוסדות השונים, מבחינת התחומים בהם הושם דגש רב יותר או פחות.

הטבלה שלהלן מפרטת את מספר השעות שהושקעו בכל גיל: גני חובה, יול"א, יסודי וכו', מבחינת חלוקה לתחומים. הביקורת התמקדה בשעות שהושקעו בצוות המקצועי, בייעוץ להורים, באבחונים, תצפיות וטיפולים לילדים ובסדנאות והרצאות (ישנם תחומים נוספים: ייעוץ מנהל, ועדות).

להלן ריכוז הנתונים ממנו ניתן ללמוד כי הדגש המרכזי הוא על הצוות המקצועי, בכל הגילאים, כששעות הטיפול האישי ומספר האבחונים והתצפיות ביחס הוא מועט יותר.

גן חינוך מיוחד	חטיבות	יסודי	גן יול"א	גן חובה	
485	372	1047	316	574	שעות צוות מקצועי
73	101	140	114	225	ייעוץ הורים מספר ושעות
317	233	414	242	445	
23	30	64	19	63	אבחונים מספר
205	54	269	137	331	תצפיות מספר
5	77	27	9	4	טיפול אישי מספר ושעות
102	222	117	19	5	
13	23	105	5	2	סדנאות והרצאות מספר ושעות
44	129	225	7.5	7	

מבדיקת מספר תיקי גנים/בי"ס שערכה הביקורת עולה כי הדגש
בביקורים, בלפחות 2 מוסדות מתוך ה-4 שנבדקו, הוא על הנחיות
לגננת/למנהל ופחות על הנחיות להורים.

יצוין כי נתוני הטבלה שלהלן אינם משקפים את היקף המשרה
הכולל של כל פסיכולוג, אלא מתייחסים לביקורים במוסדות
שנבחנו.

להלן ריכוז הנתונים שנמצאו:

מס' הדרכות	מס' הנחיות להורים/ תצפיות	מס' הנחיות לגננות ולצוות טיפול	מס' ביקורים בין חודשים 9-12 בשנת 2011	סוג מוסד ושעות מוקצות לו בשבוע
לא מצויינות הדרכות	8	11	12	גן ל'- חנ"מ פיגור 3 שעות
לא מצויינות הדרכות	18	19	19	גן ד' - חנ"מ עיכוב שפתי 3 שעות
אין. יש ועדות שילוב	14 - רק הורים אין תצפיות	26	27	בי"ס ש' - רגיל + 3 כיתות חנ"מ 13 שעות
6 הדרכות	13	8	16	גן ב' - חנ"מ ליקויי שמיעה 2 שעות

הערות -

- אין דרך למדוד את מספר השעות אלא רק את מספר הביקורים.
- בביקור ניתן לתת הנחיה גם להורה וגם לגננת.

בנוסף, מן הטבלה עולה כי אופן חלוקת המטלות - הנחיות לצוות מול הנחיות להורים ומול הדרכות - שונה מפסיכולוג לפסיכולוג: בביה"ס ש' בכל ביקור כמעט נערכו שיחות עם הצוות, אך רק במחצית מהביקורים הוקדש זמן לשיחות עם ההורים וכלל לא נערכו תצפיות.

לעומת זאת בגן ב' הושם יותר דגש על שיחות הורים ותצפיות ופחות על הצוות. בנוסף רק בגן זה צוין כי נערכו הדרכות.

תגובת מנהלת השפ"ח:

ביחס לאופן חלוקת המטלות, אופי העבודה בגנים טיפוליים שונה מהעבודה בחטיבת ביניים. אנחנו מתאימים עצמנו לצרכים, בהתאם לגיל ולאופי המסגרת החינוכית.

הביקורת מציינת כי הערתה התמקדה באי מתן דגש על שיחות עם הורים על תצפיות במרבית המקרים ולא דווקא על הבחנה בין גנים לחטיבות הביניים.

1.1.5. גני טרום חובה - הטיפול ב-12 גנים מתוך 48 גנים הינו ברמה ג'

בלבד כשהמשמעות היא התערבות במצבי לחץ ומשבר חירום והשתתפות בוועדות השמה בלבד, בשל מחסור בתקנים. כתוצאה מכך עלולה להיות פגיעה בילדי גנים בעלי הצרכים המיוחדים, המאותרים לראשונה על ידי פסיכולוג מהשפ"ח בגיל גן חובה. יודגש כי איתור מוקדם של תלמידים הוא אחד היעדים החשובים בפסיכולוגיה חינוכית. תהליכי איתור והתערבות מוקדמים הוכחו כבעלי השפעה רבה על מניעת בעיות וצמצום פערים, במיוחד אצל ילדים בעלי צרכים מיוחדים. חשיבות השירות לגיל הרך מוזכרת אף בחוזר השפ"ח (סעיף 2.2), המתייחס לרצפים המציגים את

העבודה המקצועית הרצויה, ככוללים רצף התפתחות מהגיל הרך לנוכח הערך המניעתי הרב המצוי בהתערבות מוקדמת.

בתגובה לביקורת ציינה מנהלת השפ"ח כי בחודש ינואר 2012 הוחלט על ידי עיריית כפר סבא להוסיף תקן על מנת שכלל גני טרום החובה יכוסו ברמה א'. הביקורת מברכת על כך.

1.1.6. בפרוטוקול ישיבת צוות השפ"ח מ- 13/5/2010, ישנה התייחסות לפרויקט של "עיר ללא אלימות" ומפורטים בו נושאים שהועלו על ידי הצוות, כנושאים שאין להם כיום מענה טוב, בין היתר, הקצאת שעות לטיפול, חוסר בחונכים/סייעים, הקצאת שעות לעבודה עם הורים. מתקבל הרושם כי הצורך בשעות של טיפול ושעות עבודה עם הורים קיים ועולה בתחומי השירות השונים, כמו גם במדגם הביקורת וקיימת בעייתיות מבחינת הקצאת המשאבים.

1.2. ממשק עם מחלקות אחרות

בהתאם לסעיף 2.2. לנוהל שפ"ח, ישנה חשיבות מיוחדת לעבודה עם אוכלוסיות ילדים בעלות צרכים מיוחדים וילדים בסיכון כדי לאפשר שיוויון הזדמנויות וקידום מירבי. כדי להשיג מטרה זו מתקיים שיתוף פעולה עם הגורמים השונים הפועלים בקהילה: מרכזי הגיל הרך, השירותים החברתיים ועוד.

מנהלת השפ"ח ציינה כי קיימת עבודה צמודה, מכורח אופי עבודת הפסיכולוגים עם אגף החינוך, צוות היגוי גנים, חינוך מיוחד ורווחה, כמו גם עם היחידה לטיפול בנפגעות תקיפה מינית.

הערות הביקורת:

1.2.1. בבחינת הפרוטוקולים השונים של צוות השפ"ח, לא נמצאה כמעט התייחסות לגבי הממשקים עם הגורמים השונים. בנוסף לא קיים תיעוד של הפגישות המתקיימות עם אגף הרווחה ועם מחלקת החינוך המיוחד באגף החינוך. לביקורת נמסר כי התיעוד נערך באגף עצמו.

הביקורת ממליצה לקיים פגישות פורמאליות מדי רבעון, לשמור תיעוד בשפ"ח של ההחלטות והמטרות ביחס לאופן העבודה המשותפת ואף להוסיף התייחסות בנוהל לכך.

1.2.2. בפרוטוקול ישיבת צוות היגוי גנים מ- 21/11/2011, הוחלט כי יערכו מפגשים חודשיים בין אחראית תחום גנים בשפ"ח למנהלת מחלקת הגנים באגף החינוך על מנת לשמור על קשר שוטף מיידי עם מחלקת גני ילדים. מנהלת השפ"ח ציינה כי החל מתשע"ב התקיימו פגישות מסודרות עם מחלקת הגנים, לאחר ששנה קודמת הייתה בעייתית יותר בשל תחלופת שיטת עבודה במחלקת גנים. הביקורת שבה ומדגישה את הצורך בשיתוף פעולה תקין, את חשיבות העברת נתוני השיבוץ בזמן ואת היתרון בשיתוף מידע תקין בין המחלקות, לטובת הילד.

2. עבודת הפסיכולוגים: תקני פסיכולוגים, תדירות השירותים במוסדות ואופן ניהול ודיווח על עבודתם

2.1. תקני פסיכולוגים

סעיף 4.2. לחוזר שפ"ח, קובע כי המפתח להקצאת תקנים מאפשר עבודה פסיכולוגית מיטבית על בסיס השקלול של מספר ממדים:

- יחס סביר בין צרכי האוכלוסייה לבין המשאבים הציבוריים;
 - הבחנה בין צרכי החינוך הרגיל לצרכי החינוך המיוחד;
 - צרכים התפתחותיים שונים ברצף הגיל;
 - צרכים משתנים בהתאם לאזור (אזור סיכון ביטחוני, אזור מצוקה וכו').
- ידוע כי קיים פער בין הגדרת התקן לבין הצרכים בפועל. כל הקצאה חדשה של תקנים תשאף לתיקוני פערים במידת האפשר. בשלב זה משמש מפתח התקינה המובא להלן כמפתח עבודה מומלץ בכפיפות למגבלות התקציב:

- תקן 1 ל-500 ילדים בגנים ובכיתה א'
- תקן 1 ל-1000 תלמידים בכיתות ב'-יב'
- תקן 1 ל-300 תלמידים בחינוך המיוחד.

על פי דרישות משרד החינוך, התקן הרצוי לשנת תשע"ב, נכון ל- 11/2011 בכפר סבא הינו 23.15. התקן שמשולם על ידי משרד החינוך נכון ל- 12/2011 הינו 16.25 (ב- 1/2011 שולם תקן של 15.5), שמהווה 70 "אחוז כיסוי" (עלה מ- 65% ב- 1/2011). "אחוז הכיסוי" מלמד על היחס שבין מספר התקנים שהוקצו לפסיכולוגים בפועל לבין מספר התקנים הרצוי על פי משרד החינוך.

בכפר סבא, בהתאם לסעיף משאבים בתוכנית עבודה לשנת 2011-2012 (תשע"ב) קיימים בפועל 22 תקנים - 16.75 תקנים ממשרד החינוך (כולל חצי תקן נוסף שלא עודכן עדיין במסמך משרד החינוך) ו- 5.25 תקנים מהרשות. מספר הפסיכולוגים בשפ"ח - 43 פסיכולוגים במשרות חלקיות: 16 מתמחים, 10 מומחים ו-17 מדריכים, לפי 15.85 תקני פסיכולוגים ו- 6.35 תקני מתמחים.

הערות הביקורת:

2.1.1. קיים פער בין מספר התקנים המומלץ על פי משרד החינוך לבין מספר התקנים שניתן על ידו בפועל. תקן כוח האדם המומלץ על ידי משרד החינוך, הינו 23.15 משרות פסיכולוגים, אך בפועל מאוישות על ידי שפ"י רק 16.25 משרות, כך שאחוז הכיסוי מטעם שפ"י הינו 70% מהתקן המומלץ. משרד החינוך אינו מעביר לעירייה כיסוי מלא לתקני פסיכולוגים שהוא עצמו קבע. כתוצאה מכך, אין העירייה יכולה לספק את מלוא השירות שאותו היא חייבת לתת, על פי סל השירות שנקבע על ידי המשרד עצמו. בכך נפגע השירות לו זכאים התלמידים ובני משפחותיהם. נוכח כך, על מנהלת השפ"ח לפעול בהקדם למימוש הבטחת משרד החינוך להגדלת מספר תקנים.

יודגש כי התקנים המושלמים על ידי העירייה - 5.25 נועדו בין היתר, על מנת לתת כיסוי מסויים לאוכלוסיות שמעבר להמלצה של משרד החינוך - משמע גילאים 5-3 ו-18-16, כך שתוספת תקנים זו, אינה משלימה את אחוזי הכיסוי הנחוצים.

2.1.2. אומנם נוסף 1/2 תקן בשנה האחרונה ואף בפרוטוקול ישיבת צוות השפ"ח מ- 5.5.2011, צויין כי ישנה הבטחה לקבל תקנים נוספים משפ"י - אך צויין כי אלו כנראה יופנו לטובת הגנים החדשים שאמורים להיפתח בכפר סבא, כך שאחוז הכיסוי לא עתיד להשתנות.

לכן על אחת כמה וכמה יש לוודא הוספת תקנים ולתעד את הבקשות לקבלתם.

כפי שצוין, במהלך ביצוע הביקורת (ינואר 2012) ציינה מנהלת השפ"ח כי התבשרה שעיריית כפר סבא מוסיפה תקן על מנת להשלים את הפריסה בגני טרום חובה.

2.2. תדירות השירות

בהתאם לתוכנית העבודה של השפ"ח, ניתן שירות ל- 38 גני טרום חובה מתוך 48, לכל גני חובה, בתי ספר יסודיים, חט"ב, תיכונים, כשנקבעה תדירות השירות הבאה:

א. גנים -

שעה שבועית לגן רגיל,
שעה וחצי שבועית לגן יום לימודים ארוך,
שעתיים לגני גשר (גנים עם ריכוז של שעות שיי"ח),
שלוש שעות שבועיות לגני ח.מ.

ב. בתי ספר -

שעה שבועית לכל 100 ילדים,
2 שעות שבועיות לכל כיתת חינוך מיוחד.

בנוסף, נמסרה לביקורת טבלת פסיכולוגים ובה פירוט של המוסדות שבתחום אחריותם ומספר השעות המוקצה בכל מוסד, נכון לשנת תשע"ב. השעות המצוינות לעיל מוקצבות לביקור במסגרות אליהן משובץ הפסיכולוג, כששאר השעות מוקדשות להדרכות, ישיבות צוות ועבודה במשרד. כמובן שבמצבי חירום ובתקופות שיש ועדות השמה, שילוב ואבחוני בשלות חלוקת השעות מושפעת בהתאם לנדרש בשטח.

הערות הביקורת:

2.2.1. חלוקת השעות - מטבלת חלוקת שעות הפסיכולוגים עולה כי

במרבית המקרים קיימת התאמה בין מספר השעות שנקבעו לפסיכולוג בתוכנית העבודה לסוג המוסד המטופל.

יוצאי דופן:

- גני חינוך מיוחד - השעות שמוקצות להן נעות בין 2 בשבוע (ב'), 3 (לר'), 5 (ל') ו-14 לגן ר' וכו'. בכך ישנה חריגה מתוכנית העבודה. לביקורת הוסבר כי מדובר בגנים שממונים על ידי העמותה לילדים בסיכון אשר מקדמת את גני הילדים האוטיסטים.
- בתי ספר - השעות המוקצות הן בין 3 לבין 15 שעות שבועיות, תלוי במספר התלמידים בבית הספר ובצרכי השטח. הביקורת בדקה את תקינות חלוקת השעות ב-3 בתי ספר מבחינת יחס ילדים לשעות ונמצא תקין. באחד מבתי הספר לדוגמה, נמצא כי ניתנו 4 שעות שבועיות יותר מ-"תחשיב לפי מספר התלמידים", לאור קיומו של צורך בשטח, בתגבור זמני.

2.2.2. מבחינת תדירות הביקורים, נמצא כי הפסיכולוגים עמדו ביעד של ביקור במוסד מדי שבוע, אך לא נרשם מספר השעות שבוצעו במוסד, כפי שרצוי שייעשה.

להלן דוגמאות ב-3 מוסדות בהם נבדקה תדירות הביקורים, בשנת תשע"ב, לחודשים ספטמבר-דצמבר 2011 (תכנון של 16 ביקורים,

3 שעות בכל פעם):

שם מוסד	איפיון	מספר ביקורים בפועל
גן ד'	עיכוב שפתי	19
גן ב'	ליקויי שמיעה	16
בי"ס ש'	רגיל וחנ"מ	27

יצויין כי לא ידוע כמה שעות ניתנו בכל ביקור, על כן לא ניתן לבחון את תקינות השעות שניתנו בכל מוסד.

2.2.3. לביקורת נמסר כי בעוד שהביקור בבתי הספר נערך מדי שבוע, ביחס לגנים, מרוכזות השעות לביקור מדי שבועיים/שלושה, כשלפי הצורך יש גם ביקורים תכופים יותר. מומלץ להקפיד לבקר בכל מוסד מדי שבוע, לשם רציפות הטיפול ולשם נוכחות בשטח ואיתור בעיות בזמן אמת.

2.3. אופן ניהול הדיווח עבודת הפסיכולוגים

על מנת לבחון את אופן הדיווח של הפסיכולוגים, בחנה הביקורת 4 תיקי גנים/ביה"ס (שצויינו לעיל בהקשר של הקצאת משאבים).

הערות

2.3.1. לא קיימת אחידות בדיווחים ולא נעשה שימוש על ידי כלל הפסיכולוגים בטופס שיחות מובנה של השפ"ח, בו יש למלא שמות משתתפים, שם גננת, שם פסיכולוג, סיבת דיון, תמצית ישיבה והמלצות לטיפול.

דוגמאות:

- גן ב' וגן ד' - הדיווחים בתיקי הגן רשומים על גבי טופס שיחות מובנה של השפ"ח באופן תקין.
- גן ל' ובי"ס ש' - הדיווחים בתיק אינם רשומים בטופס שיחות מובנה.

הביקורת ממליצה כי תתקיים אחידות בדיווחים של הפסיכולוגים על גבי טופס מובנה, לשם נוחות העבודה ולצרכי מעקב ובקרה.

2.3.2. מתחילת שנת תשע"א (ספטמבר 2011) קיים טופס "דו"ח ביקורים" בתחילת תיק גן/בי"ס ובו טבלה למילוי על ידי פסיכולוג המוסד, לפירוט תאריך הביקור ומהותו: שיחה עם הגננת, עם הצוות הטיפולי, עם הורים, תצפיות או שונות. הביקורת מברכת על קיומו של טופס זה.

2.3.3. מהדוגמאות שנבדקו נמצא כי לא קיים טופס מיוחד המתייחס לתיעוד לגבי ילד ספציפי. מומלץ כי יוכן טופס מיוחד לתצפית ו/או שיחה עם הורים, אשר יכלול פירוט בקצרה על סיבת התצפית, מסקנות והמלצות להמשך טיפול, דבר שייקל הן על מעקב של הפסיכולוג בביקורו הבא בגן והן על פסיכולוג מדריך/מנהלת השפ"ח המבקרים את עבודת הפסיכולוג. כמו כן, חשוב שיישאר עותק של מסמך זה הן בתיק הגן והן בתיק האישי של התלמיד.

2.3.4. בנוסף ביקשה הביקורת לבדוק נתוני תיקי 2 ילדי גן, על מנת לבחון את מספר הפעולות שערך הפסיכולוג בעניינם. נמצא כי אין אחידות בנתונים בין תיק המעקב האישי לתיק הגן. להלן הדוגמאות: בתיק אחד (נ.ח. בגן ד') ישנם מסמכים של שאלונים ואבחונים ממקורות שונים מ- 4/2011. קיימת התייחסות לוועדת השמה והודעה על שיבוץ, אך נמצאו מעט נתונים ביחס לשיחות עם הורים: מסירת תל"א (תכנית לימודים אישית) ושיחה אחת עם הורים. (לעומת זאת, בתיק גן ישנה התייחסות מפורטת יותר והילד מוזכר במהלך 4 החודשים של ספטמבר-דצמבר 2011 - 4 פעמים בהקשר של שיחה עם גננת, 2 תצפיות ושיחה אחת עם הוריו). בתיק נוסף שנלקח לדוגמה (ש.ג. בגן ד') נמסרו מסמכי רקע מאפריל 2011- אבחון קלינאית ומסמך מריפוי בעיסוק. ישנו תיעוד על ועדת החלטה - שהפנתה את הילד לגן מיוחד והתייחסות למסירת תל"א. אין התייחסות בתיק הפרטי לפעולות שנעשו בגן. (בתיק הגן ישנה

התייחסות בחודשים אלו לילד זה 7 פעמים - 4 פעמים עם הגנת, 3 תצפיות ו-2 שיחות עם הורים).
 על כן, המלצת הביקורת הינה להקפיד על המצאות הנתונים אף בתיק הילד ולשמור על סדר כרונולוגי של המסמכים בתיקים (היה אי סדר באחד מהם).

תגובת מנהלת השפ"ח:

שיטת העבודה היא שהפסיכולוג מבקר בגן רק עם תיק הגן ורושם שם את הפעילות השוטפת. העדכון בתיק הילד נעשה אחת לכמה חודשים, שכן העברת החומר באופן מידי לא תאפשר לפסיכולוג מעקב שוטף הנעשה מול תיק הגן. מקובל עלינו לחלוטין שבסופו של דבר, תיק הילד צריך להיות מסודר ויש לשמור על סדר כרונולוגי כפי שהביקורת מציינת.

הביקורת מוסיפה כי תיוק מיידי של העתק העדכון מתיק הגן בתיק הילד, יאפשר יכולת מעקב רציפה ומסודרת יותר.

בנוסף בחנה הביקורת את הדיווחים שנערכו על ידי אחראיות חינוך מיוחד בשפ"ח לשנת תשס"א. מעבר למס' השעות שהוקדש לכל תחום, ביקשה הביקורת להתמקד בשעות שמוקצות לילדי חינוך מיוחד, תושבי כפר סבא, היוצאים ללמוד בבתי ספר של חינוך מיוחד מחוץ לכפר סבא.

להלן ריכוז נתוני הדיווחים, בשנת תשס"א, בחלוקה לתחומי הפעילות:

תחום טיפול	אחוז משרה*	מס' שעות למועדות השמה ושיבוץ	מס' שעות הכנה למועדות, פניות למסגרות, פגישות בייס	מס' שעות לשונות: התייעצות, קשרי חוץ, שילוב	כמות מוסדות מחוץ לכ"ס ומס' המטופלים	סה"כ שעות
חינוך מיוחד הגיל הרך	75%	140	167 **	160	2 מוסדות. 3 ילדים. שיחות ולא ביקורים	467
חינוך מיוחד יסודי	70%	135	210	255	18 מוסדות. 46 תלמידים. ביקרה ב- 4 מוסדות	600
חינוך מיוחד על יסודי	60%	100	20 ***+ 49	59	כמות לא נמסרה. ביקרה ב-6 בתי ספר	228 ****

הערות לטבלה:

* אחוז המשרה של הפסיכולוגים בטבלה מתייחס לכלל תחומי האחריות של הפסיכולוג, כשהשעות המצוינות בטבלה מיוחסות לאחריותו בתחום החינוך המיוחד בלבד.

** מצוין כי כולל פגישות עם הורים - 50 שעות.

*** פגישות אישיות עם תלמידים או הוריהם.

**** ישנה הערה כי ישנן כ- 100 שעות נוספות ליעוצים שונים.

2.3.5. בבחינת הנתונים, בהקשר של תלמידי חוץ, עולה כי שעות רבות מוקדשות

לפעילות שהיא "פקידותית" במהותה - כגון פנייה למסגרות חוץ.

בהתאם לנמסר על ידי רכזת חינוך מיוחד, המעקב אחר תלמידי חוץ נערך

על ידי קיומה של ועדת השמה מדי 3 שנים, קשר טלפוני עם בתי הספר

ופגישות חוץ בבתי הספר מחוץ לעיר. בהתאם לנתונים, ביחוד בחינוך היסודי, לא נערכו כמעט ביקורי חוץ בבתי הספר, פעולה חשובה הנדרשת למעקב על מצבו של ילד, ביחוד בחינוך המיוחד. על כן, ממליצה הביקורת לערוך בחינה מחודשת של חלוקת שעות העבודה של אחראיות החינוך המיוחד ולשים דגש רב יותר על ביקורי חוץ בבתי הספר.

תגובת מנהלת השפ"ח:

יש אמנם אלמנטים פקידותיים בעבודת הפסיכולוגיות העוסקות בחינוך המיוחד, אך חלק גדול מהפניות אל מוסדות החוץ דורשות היכרות מקצועית טובה עם הילד המופנה ועם המוסד החינוכי אליו פונים. באשר לביקור במוסדות החינוך המיוחד מחוץ לעיר – מדובר ב- 225 ילדים ב- 68 מוסדות, כך שבמשאבים הנתונים לא ניתן לבקר בכל המוסדות. צוות השפ"ח יעשה מאמץ להגדיל את מספר המוסדות בחינוך היסודי בהם ייערך ביקור.

3. מחשוב בשפ"ח

בשפ"ח קיימים 14 מחשבים ישנים ואיטיים בחדרי הפסיכולוגים, 3 בחדר הצוות ו-2 במזכירות (נכון ל- 14/12/2010, סיכום פגישה - צרכי מחשוב במרכז הפסיכולוג באגף מחשוב ומערכות מידע).

לא קיימת תוכנת מחשב ייעודית לניהול השפ"ח, כפי שנהוג בעיריות אחרות, דוגמת תוכנת משפח"ה בעיריית תל אביב.

הערות:

3.1 תוכנה: בשפ"ח לא מוטמעת תוכנה ממוחשבת אשר תיעל את תהליכי הניהול בשפ"ח ואת הבקרה על עבודת הפסיכולוגים. לבקשת הביקורת למסירת מכתבי דרישה ביחס להתקנת מערכת ממוחשבת בשפ"ח, השיבה

מנהלת השפ"ח כי נערכו פניות טלפוניות ונמסר סיכום הפגישה לעיל, בו צויין אף הנושא של התקנת תוכנה שייבדק על ידי רכזת המחשוב בשפ"ח. בהתאם למנהלת השפ"ח, ככל הנראה תותקן תוכנה בשנת 2013.

הביקורת ממליצה לקדם את נושא הטמעת תוכנה ממוחשבת, להציג חוות דעת שתיערך על ידי רכזת המחשוב בנושא התוכנה המתאימה לשפ"ח ולתעד את הפניות לאגף המחשוב ומערכות מידע בכתב. באמצעות תוכנה ממוחשבת ניתן יהיה לקיים מעקב אחר טיפול בנושאים שונים וכן פעולות מנהליות שונות בשפ"ח:

- לנהל יומני פעילות שבועיים של הפסיכולוגים.
- לנהל תיקי תלמיד עם מעקב פרטני אחר השירותים הניתנים, כולל טעינת מסמכים סרוקים אל תיק התלמיד, כגון אבחונים שנערכו.
- להפיק דוחות ומקצועיים ומנהליים, תקופתיים ושנתיים, שיכללו ריכוז נתונים במגוון רחב של פילוחים לתחומי פעילות בשפ"ח ככלי לניהול, בקרה וייעול.
- לייעל את הבקרה על עבודת הפסיכולוגים באמצעות הפקת דוחות שונים, כגון הפקת דוחות לגבי מועדי הפעילות של הפסיכולוגים.

3.2. חומרה: כפי שעולה מסיכום הפגישה באגף המחשוב ומערכות מידע מ- 14/12/2010 שצויין לעיל, התבקשו 23 מחשבים חזקים לשפ"ח, אך הוחלט על העברת 1-2 מחשבים למזכירות בשלב הראשון. לא נמסר תיעוד נוסף ביחס לבקשת חומרה. קיומה של חומרה הוא מהותי וחשוב. מחשבים מהווים כלי עבודה מרכזי, אשר בהיעדרו נפגעת, בין היתר, הגישה למאגרי מידע המאפשרים עדכון מקצועי, יכולת קשר עם גורמי חוץ באמצעות דואר אלקטרוני וכן עבודה שוטפת נוחה. על כן, יש לפעול לקבלת חומרה נוספת בשפ"ח, ככלי עבודה בסיסי נדרש.

תגובת מנהלת השפ"ח: נשמח שנושא המחשוב יקודם.

4. אופן פיקוח ובקרה

4.1. מעקב ובקרה על עבודת הפסיכולוגים

המעקב והבקרה על עבודת הפסיכולוגים נערכים על ידי פגישות צוות, ישיבות מדריכים-מתמחים ומשובים שנערכים מדי שנה בבתי הספר ובגנים. המתמחים מדווחים על עבודתם למדריכים בפגישות השבועיות ואף חייבים להגיש דו"ח מפורט בסוף ההתמחות לגבי תחומי עבודתם באותה שנה. מנהלת השפ"ח מסתמכת על מקצועיותם של המדריכים שיעירו את ההערות הנחוצות, ללא התערבותה באופן שוטף.

ביחס למומחים, נערכות קבוצות עבודה והתייעצויות עם מנהלת השפ"ח באופן שוטף ובייחוד במקרי חירום. כמו כן, ישנם מומחים שנמצאים בהסמכה להיות מדריכים, להם ניתנת אף "הדרכה על הדרכה" הכוללת כלי מעקב נוסף על עבודתם. סיכומי שנה נערכים על ידי כלל הפסיכולוגים, אך כוללים נתונים מספריים בלבד.

כמו כן, מדי שבוע מוגש על ידי הפסיכולוגים תכנון עבודה שבועי, אשר נועד לתת תמונה על תעסוקתם באותו שבוע (מוסדות בהם הם עתידים לבקר) ואינו כולל פירוט מהותי של הפעולות המתוכננות בכל מוסד.

ביחס לישיבות צוות ומשובים- תינתן התייחסות בתתי הפרק הבאים.

הערות:

4.1.1. דיווח מפורט: לא נערכים דיווחים חודשיים/חצי שנתיים למנהלת השפ"ח בהם מדווחים כלל הפסיכולוגים הכפופים לה, עדכונים על עבודתם. באופן זה, נפגעת יכולת הבקרה של המנהלת ונמנעת האפשרות להעיר הערות, במידה וקיימות, לשיפור הליכים ואופן ניהול חלוקת העבודה על ידי הפסיכולוג במהלך השנה. מומלץ כי כל פסיכולוג יגיש לפחות מדי חצי שנה, דו"ח מפורט על עבודתו. בדו"ח יפורטו הן נתונים כמותיים והן מידע מילולי על עבודת הפסיכולוג

באותה שנה, לפי שם המוסד החינוכי; מספר הילדים שבו; מספר מפגשי הייעוץ למנהל ומהותם, מספר מפגשי הייעוץ למורה/לגננת והנחיות מרכזיות שניתנו בהם; מספר הילדים שקיבלו ייעוץ פרטני ומספר המפגשים שנערכו אתם, כולל הסטאטוס העדכני של ילדים אלו (מספר הילדים שקיבלו טיפול פרטני ומספר המפגשים; מספר הילדים שלהם נערכו אבחונים פורמאליים; מספר הילדים שהופנו להשמות ולוועדות). כך תוכל המנהלת להעיר בזמן אמת הערות לכל פסיכולוג בהתאם לדו"ח המוגש לה, לגבי תחום שלא קיבל תשומת לב מספקת לדעתה, לדוגמה. כך יתאפשר לערוך שינויים בסדרי העדיפויות או שינויים אחרים נדרשים, במהלך השנה עצמה.

4.1.2. אמצעי בקרה נוספים מומלצים:

- מילוי דפי משוב שנתיים, בהם פסיכולוגים בכירים ומדריכים יידרגו ויעריכו את איכות עבודתם והתפתחותם המקצועית של כל אחד מהפסיכולוגים שבאחריותם.
- בדיקה מדגמית, על ידי מנהלת השפ"ח, של תיקים בטיפול פסיכולוגים שונים בזמן אמת, מדי חודש, על מנת לבחון את איכות עבודתם ולהעיר הערות לשיפור. בדיקה זו תתועד לשם מעקב ובקרה.
- דיווח שוטף ובכתב אחת לחודש של רכזי התחומים המקצועיים על התנהלות, צרכים ובעיות המחייבות פתרון.

תגובת מנהלת השפ"ח:

נשמח לבצע את ההמלצות בנוגע לדיווחים שוטפים, אך לצורך כך יש צורך בתוכנת ניהול שפ"ח ובשאבים מתאימים ליישום. בהיקף כוח האדם והפעילות הנוכחי, מעקב שוטף יבוא על חשבון השירות שניתן לאוכלוסייה.

הביקורת שבה וממליצה, אף בהקשר זה, על הצורך בתוכנת ניהול שפ"ח ותוסף כי יש לשקול הוספת משאבים מתאימים לצורך הרחבת הבקרה והדיווח.

4.2. תוכנית עבודה שנתית ומיפוי צרכים

בהתאם לסעיף 4.3. לנוהל, "תכנון עבודת השפ"ח", לקראת פתיחת שנת לימודים יערוך מנהל השפ"ח מיפוי צרכים רשות/ישיובי מתוך ראיית צורכי הרשות/הישוב וצורכי המסגרות החינוכיות ולאור התקציב העומד לרשותו. כמו כן יגבש המנהל תכנית עבודה יישובית, הכוללת הקצאת שירותים לרשות/לישוב והקצאת שירות פסיכולוגי-חינוכי למסגרות החינוך על פי רמות השירות, בתיאום ובשיתוף עם מנהל אגף החינוך. התכנית תוגש לאישור הפסיכולוג המחוזי.

בתוכנית העבודה לתשע"ב בשפ"ח כפר סבא, מפורטים האפיונים המיוחדים של כפר סבא, המשפיעים על תכנון העבודה של השפ"ח, בין היתר:

- מעורבות של השפ"ח בתכניות חינוכיות ברמה העירונית- כגון עיר ללא אלימות.
- דגש על היבטים רגשיים - חברתיים- ערכיים בחינוך ופתיחות לתכניות התערבות בתחום.
- מערכת חינוך מיוחד ענפה הנותנת שירות לאזור כולו.
- תיכונים - אוכלוסיה רחבה יותר מתקבלת בתיכונים העיוניים, נפתחו 4 כיתות לליקויי למידה בתיכונים.

כמו כן, מפורטים היעדים של השפ"ח בכפר סבא ואף הדרכים להשגת היעדים, בין היתר:

- א. יישום תכנית מור"ן- עבודה עם מורים על חיזוק המוטיבציה תוך שימוש במסגרת העבודה הפרטנית באופק חדש. עבודה עם מורים בקבוצות קטנות עם דגש על המעבר מהוראה להנחייה. הכשרת הפסיכולוגים להנחיית המורים.
- ב. פיתוח תכניות לעבודה בגנים בשיתוף הפיקוח, הייעוץ והגננות- איתור והתערבות בנושא מוכנות לכיתה א'.

בהתאמה, לקראת תחילת שנת לימודים יערוך הפסיכולוג מיפוי צרכים בכל מסגרת חינוכית (בי"ס/גן) שהוא נותן לה שירות, בשיתוף עם מנהל המסגרת ותגובש תכנית

עבודה לפי רמת השירות והקצאת השעות למסגרת החינוכית. התכנית תוגש למנהל השפ"ח.

הערות הביקורת:

- 4.2.1. בעקבות בקשת הביקורת לקבלת מיפוי צרכים שאמור לערוך כל פסיכולוג עם הגן/בית הספר בו הוא מטפל, נמסר על ידי מנהלת השפ"ח כי עד לשלב זה לא נערך מיפוי בכתב וכעת ינהיגו נוהג חדש לפיו ייערך מיפוי בכתב מדי שנה בטופס מובנה לצורך אחידות. הביקורת מברכת את יוזמת השפ"ח על כך.
- 4.2.2. תוכנית העבודה מובנית בהתאם לקריטריונים הנדרשים בחוזר השפ"ח, אך אינה כוללת לוחות זמנים מפורטים ואינה כוללת הערכה של הקצאת שעות לכל משימה: לדוגמה, אין פירוט של שעות המוקדשות לתצפית, לפגישות קבועות עם הגננת ועם הצוות, לשיחות עם משפחות התלמידים והדרכתן וכד'. בנוסף, אין סדרי עדיפויות ביעדי השפ"ח ואין תרגום של התוכנית לרבעון/חודשי.
- 4.2.3. יצוין לטובה כי בהשוואה לתוכנית לשנה קודמת, עולה כי מספר גני טרום חובה המטופלים ברמה א' על ידי השפ"ח עלה מ-30 ל-38.

4.3. משובים

בהתאם לתוכנית העבודה, דרך ההערכה והמעקב אחרי יישום התכנית הינה משובים למנהלים, להורים בקבוצות וליווי ובמרכזים הטיפוליים. הביקורת בחנה את המשובים שנתקבלו מטעם גננות גני הילדים לשנת תשס"א, לצורך בדיקת שביעות הרצון של אנשי הצוותים החינוכיים עימם מצויים הפסיכולוגים בקשרי עבודה.

הערות:

- 4.3.1. במרבית הגנים שנבחנו נמצאה שביעות רצון רבה עד רבה ביותר בקרב הצוותים החינוכיים ממתן השירות של הפסיכולוגים בגנים. עם זאת, נמצאו תחומים טעוני שיפור, כפי שיפורט להלן:
- בגני טרום חובה של יול"א (יום לימודים ארוך) עלה הצורך בפסיכולוגית גם בגני הטרם חובה ב-2 מתוך 9 גנים.
 - בגני טרום חובה רגילים - ב-1 הגנים ניתנה הערה על היעדר מפגש גננות (1/12 גנים) ו-2 גנים מילאו 2 סעיפים בטופס שאינם רלבנטיים לגנים רגילים, אלא לגני גשר (גני שילוב), מה שמעיד על אי הבנה של הטופס ו/או על אי מתן הסבר מספק לאופן מילוי הטופס.
 - בגני יול"א ובגני חובה - עלה צורך בהרצאות להורי הגן (5/16 גנים בגני יול"א, 3/23 בגני חובה).
- 4.3.2. משתתפי המשובים נדרשים להזדהות על פני השאלונים. בשאלונים שאינם אנונימיים, עלולות להינתן תשובות שאינן מעידות בהכרח על דעתם האמיתית של משתתפי המשוב לגבי טיב השירות שהם מקבלים מעמיתיהם, בייחוד כשכל פסיכולוג קיבל לאחר מכן את תוצאות המשובים מהמסגרות עימן הוא עובד.
- על כן, יש לשקול את העברת המשוב באופן אנונימי, למעט בעיות שעולות ודורשות התייחסות ספציפית למוסד.
- 4.3.3. מן המשובים עולה שביעות רצון מזמינות הפסיכולוגים, כשיצויין בהקשר זה שהפסיכולוגים אינם מקבלים מימון על שיחות הטלפון הנערכות במכשירי הטלפון הפרטיים שלהם, כפי שראוי ורצוי שיהיה.
- 4.3.4. 2 משובים לדוגמה שנמסרו מ"יום הורים" שבוצע על ידי השפ"ח, כהכנה לכיתה א', הביעו שביעות רצון. (משובים אלו היו אנונימיים).

תגובת מנהלת השפ"ח:

משוב אנונימי לא יאפשר שיח בין מקבל השירות והפסיכולוג. באמצעות הקשר השוטף עם השטח, בין היתר על ידי פגישות קבועות של אחראי התחום עם הפיקוח ועם מנהלי בית הספר, כשמתעוררת בעיה, ישנה פניה ישירה לאחראי התחום והיא מטופלת במיידית.

הביקורת מציינת כי על אחת כמה וכמה לאור הקשר הישיר והשוטף המאפשר טיפול בבעיות נקודתיות, יש מקום גם למשוב אנונימי בנושאים כלליים יותר הנוגעים לשירות הניתן.

4.4. הדרכות

בהתאם לסעיף 3.2. לנוהל, כשירות מקצועית, השפ"ח כגוף מקצועי ציבורי אחראי להכשרתם המקצועית של הפסיכולוגים החינוכיים ולפיקוח על עבודתם. מנהל השפ"ח אחראי לקיומם של מנגנוני הכשרה, השתלמות והדרכה מקצועיים. תכניות ההכשרה וההדרכה של מערך הפסיכולוגים החינוכיים ברשויות המקומיות מתוכננות, מתוקצבות ומפוקחות מקצועית על ידי שפ"י.

בהתאם לנמסר על ידי מנהלת השפ"ח, כתחנה מוכרת להתמחות, מתקיים מבנה הדרכות שבו לכל מתמחה ולכל מומחה יש מדריך אישי המלווה, מייעץ, מפקח ומכשיר את המתמחה בתהליך הצמיחה המקצועית שלו. כמו כן, קיימת הדרכה על הדרכה בתהליך קבלת מעמד של מדריך מומחה. ההכשרה מתקיימת הן בהדרכה אישית, והן בהדרכה קבוצתית.

בהתאם לתוכנית ההדרכות השנתית, מוקצות ממשד החינוך 28 שעות בחודש להדרכות + הדרכות במיטב"ה (טיפול בילדים עם הפרעות התנהגות) - סה"כ 100 שעות.

ארבעת תחומי ההדרכות: טיפול קצר מועד, הדרכה על הדרכה, הדרכה על טיפול בילדים שנפגעו מינית והדרכה על מבנה ארגוני בראייה מערכתית.

לביקורת אף נמסרה רשימת מדריכים ומודרכים לשנת תשע"א ותשע"ב ורשימת מודרכים שעברו הדרכה בתשע"א.

הערות :

4.4.1. בהתאם לרשימת המודרכים בתשס"א, לא נערכה הדרכה ל-3 פסיכולוגים-(ג.ר, ה.ב, ו-צ.ח).

תגובת מנהלת השפ"ח:

אחת הפסיכולוגיות היתה בחופשת לידה ו-2 האחרות היו בהדרכה אינדיבידואלית, אך לא השתתפו בהדרכות הקבוצתיות מכיוון שלמדו בשנה זאת מחוץ לשרות.

הביקורת מעירה כי מומלץ לציין זאת, לשם שלמות הנתונים, על גבי סיכום ההדרכות.

4.4.2. בבדיקת דוגמה של תיק מדריך - מודרך, עולה כי בין 9/2011 עד 1/1/2012 התקיימו ביניהם 12 פגישות, בתדירות של 3 פעמים בחודש. יש בפגישות התייחסות למסגרות בהם המתמחה מטפלת, התייעצות לגבי גנים/ילדים, כך שהתדירות גבוהה והתייעצויות מגוונות.

5. שפ"מ

בהתאם לסעיף 4.6. לנוהל השפ"ח, ביחס לשפ"מ, שירות פסיכולוגי משלים במימון הורים :

לא יינתן שירות פרטני במימון הורים לילדים בעלי צרכים מיוחדים ו/או לילדים בסיכון גבוה.

להלן השירותים היכולים להינתן במסגרת שירות פסיכולוגי משלים ביוזמת ההורים ובמימנם :

- הערכות פסיכולוגיות - ההערכות הפסיכולוגיות תותרנה בשכבות הגיל שאינן מקבלות שירות פסיכולוגי-חינוכי במסגרות החינוכיות (לא כולל, כאמור, ילדים בעלי צרכים מיוחדים וילדים בסיכון גבוה), הערכות פסיכולוגיות לצורך הדלגה, הערכות פסיכולוגיות לצורך שיבוץ למסגרות ילדים מחוננים

או מוכשרים, הערכות פסיכולוגיות לצורך התאמות בדרכי ההיבחות לתלמידים לקויי למידה בבתי ספר על-יסודיים.

- התערבויות פסיכולוגיות- תותרנה -סדנאות, הרצאות, התערבויות טיפוליות.

בהתאם לאתר עיריית כפר סבא, על מנת לענות על צרכים שאינם נכללים בסל השירותים הבסיסי, נפתח שירות פסיכולוגי משלים במסגרתו נערכים אבחונים פסיכו-דידקטיים בתשלום מופחת, לאיתור לקויות למידה. כמו כן, נערכות קבוצות הורים בתשלום סמלי.

בהתאם למנהלת השפ"ח בשירות הרגיל ניתנים אבחונים לחינוך המיוחד, למועמדים לחינוך מיוחד ולגנים, כשכל שאר האבחונים ניתנים בשפ"מ, על ידי אותם פסיכולוגים של השפ"ח.

סוגי האבחונים:

- **אבחונים להקלה בבחינות הבגרות** - משרד החינוך מאפשר לתלמידים בעלי ליקויי למידה להיבחן בבחינות הבגרות בתנאים המתאימים להם. ברמה ארצית, רב חלקם של הנמנים על השכבות הסוציו-אקונומיות הגבוהות יותר, בסך מקבלי ההקלות, זאת מאחר והם בעלי מודעות גבוהה יותר לאפשרויות ומאחר וידם משגת ביצוע אבחון במסגרת פרטית. מבקר המדינה התייחס לכך (52ב' מ- 4/2002) וקבע: "התברר שהתשלום בעד שירותי האבחון הפרטיים גבוה, ורבים מההורים אינם יכולים לממן. עקב כך, רוב האבחונים לצורך ההתאמות נעשים לתלמידים ממשפחות מבוססות. אומנם ישנן מלגות של משרד החינוך למשפחות נזקקות, אך הנפגעים העיקריים הם תלמידים מאזורי מצוקה, שרבים מהם עולים חדשים או שייכים למשפחות ממעמד סוציו-אקונומי נמוך, שמתקשים לממן לילדיהם אבחון פרטי או אינם מודעים לחשיבותו" (עמ' 251).
 - **איתור לקויות**-לילדי בי"ס יסודי. בעירייה הוקמה קרן מלגות לסיוע על ידי הגשת בקשה.
- הורה המעוניין לקבל שירות פסיכולוגי משלים - משלם לעירייה את עלות האבחון והפסיכולוג מקבל את שכרו במסגרת המשכורת מהעירייה.

הערות:

5.1. בהתאם לפרוטוקול ישיבת צוות מ 13/1/2011, צויין שלא נפתח שפ"מ טיפולי כי לא נמצאה אבחנה ברורה בנושא זה בין שפ"ח לשפ"מ. בהתאם למנהלת השפ"ח, לאור קושי בהגדרת קריטריונים לפיהם יוחלט מי יוכל לקבל טיפולים דרך השפ"מ ומי לא, ישנה מדיניות של אי הענקת טיפולים בשפ"מ. לאור הקושי לאוכלוסיות רבות במימון עלות טיפול במגזר הפרטי, הביקורת ממליצה לבחון אילו קריטריונים נקבעו ברשויות אחרות ולשקול הענקת טיפולים לאוכלוסיה שידה אינה משגת לכך, במקרים מיוחדים.

5.2. הפניות לפסיכולוגים של השפ"מ ניתנות בין היתר, על ידי הפסיכולוגים של השפ"ח - אומנם הפסיכולוג הממליץ על השירות, אינו יכול להיות גם נותן השרות לילד המדובר, אך עדיין יש חשש מסויים ממצבי ניגוד עניינים כאשר הפסיכולוגים ממליצים על שירות משלים שניתן על ידי השרות באמצעות חבריהם בתשלום.

תגובת מנהלת השפ"ח:

ההפניה לשפ"ח ניתנת על ידי צוות בית הספר ומהווה אפשרות אחת העומדת בפני ההורים. מספר הפניות גדול מיכולת המענה שלנו, כך שאנחנו אף פעם לא במצב שצריך "ליצר" פניות. במתווה השרות הפסיכולוגי נתנה הנחיה להגדרה ברורה של שירותים הכלולים במתווה, ואלה שאינם כלולים - ואנו עומדים בקריטריון זה.

6. תקציב השפ"ח והשתתפות משרד החינוךתקציב השפ"ח:

בהתאם לדו"ח הכספי לשנת 2010 ונתוני הנה"ח לשנים 2010-2011, סך ההוצאות בשפ"ח, נכון לשנת 2010, עומד על 4,644,222 ₪, כשההוצאות המרכזיות הינן בגין שכר פסיכולוגים, לפי הפירוט לעיל:

תחום	2010	עד 30 בספטמבר 2011
שכר פסיכולוגים	3,980,619	3,292,788
אחזקת רכב	468,244	364,214
שכר תקציבי עזר – תחזוקות שונות	94,823	44,235
הוצאות אחרות – הדרכות והשתלמויות	81,450	74,664
אבחונים לעולים	10,589	450
כלים וציוד	4,918	4,313
עובדים זמניים	3,183	12,641
ספרים ועיתונים	396	184
שעות נוספות		4,515
סה"כ	4,644,222	3,798,004

בהתאם לנתוני הנה"ח לשנת 2010, סך ההכנסות בשפ"ח, נכון לשנת 2010, עומד על 2,852,769 ₪, מתוכם סך של 2,383,208 ₪ ממשרד החינוך והשאר מהשפ"מ.

בהתאם לנתוני משרד החינוך (באתר משרד החינוך, מיתר) סך הכנסות משרד החינוך בשפ"ח לשנת 2011 עומד על 2,499,229 ₪, לפי הפירוט שלהלן:

שנת 2011 - הכנסה ב-₪	שנת 2010 - הכנסה ב-₪	תיאור הפעילות
2,287,121	2,102,294	פסיכולוגים חינוכיים
	71,100	שפ"י
14,834	72,967	שפ"י חינוכיים
37,243	36,633	פסי מתמחים ברשויות
160,031	41,164	שפ"י שעות הדרכה
	33,300	מ.חינוך פסיכו דידקטי *
	24,750	מ.חינוך טיפול בנפגעי תקיפה מינית **
	1,000	מ.חינוך פסיכולוגי
2,499,229	2,383,208	סה"כ השתתפות ממשלה
358,777	469,560	הכנסות שפ"מ
	2,852,768.6	סה"כ הכנסות

* תקציב לאבחונים של תלמידים שהופנו למשרד החינוך וזכאים למלגה.
** תקציב לפרוייקט נפגעי תקיפה מינית.

השתתפות משרד החינוך בהתאם לסעיף 3.1. לחוזר השפ"ח קובע כי :

"כדי לקיים שירות פסיכולוגי-חינוכי בכל היישובים בארץ מוקצים תקני הפסיכולוגים על ידי שפ"י (68% מכל תקן) לרשויות המקומיות על פי מפתח תקינה. המפתח להקצאת התקנים מתייחס למספר התלמידים הלומדים במסגרות החינוך בחינוך הרגיל ובחינוך המיוחד על פי שכבות גיל וסוגי המסגרות".

משרד החינוך אמור להשתתף במימון שכרם של הפסיכולוגים עובדי העירייה וכן במימון הוצאות הדרכתם והשתלמויותיהם המקצועיות.

בהתאם למסמך השתתפות משרד החינוך בתקציב הרשויות המקומיות לשנת 2011, ביחס לשירות הפסיכולוגי, המשרד מעביר חלקו בשיעור של 1/12 מהעלות השנתית מדי חודש.

שיטת ההשתתפות:

- א. 68% מעלות של פסיכולוג, כשהעלות הממוצעת שנקבעה לערים עד 100,000 - נכון ל 1/1/2011 במשרה מלאה הינה 213,664 ₪, כשהשתתפות המשרד עומדת על סך של **145,291** ₪ בשנה, משמע 12,107 ₪ לחודש לפסיכולוג.
- ב. לגבי פסיכולוגים מתמחים - 75% מעלות הפסיכולוג, כשהעלות הממוצעת שנקבעה הינה 88,748 ₪, כך שהשתתפות המשרד הינה 66,561 ₪, משמע 5,546 ₪ לחודש מתמחה.

בכפר סבא, כמצויין, כיום ממומנים 16.25 תקנים (כשבתחילת שנת - 2011 - 15.75). השתתפות משרד החינוך כוללת חצי תקן של מתמחה "תקן בריאות" וכללה עד ל- 4/2011 חצי "תקן חינוכיים" המתייחס לפסיכולוג עולה חדש ומשולם בנפרד. (ישנו חצי תקן נוסף שלא מעודכן עדיין בנתוני משרד החינוך בשנת 2011).

הערות הביקורת:

6.1. בהכנסות שפ"י שהוצגו על ידי הנהלת חשבונות בגזברות העירייה, לשנת

2010, ישנם תתי סעיפים שמפוצלים ללא סיבה: שפ"י בסך של 71,100 ₪ מתייחס, בהתאם לחשבת הגזברות, לתשלום עבור שעות הדרכה שמועברות על ידי המשרד, כשיש סעיף נוסף של שפ"י שעות הדרכה בסך של 41,164 ₪.

לדעת הביקורת יש לתקן פיצול זה ולהציג הנתונים באופן ברור. נתון נוסף שפוצל ללא סיבה - מ. חינוך פסיכולוגי בסך של 1,000 ₪.

6.2. בהתאם לנתוני ההכנסות ממשרד החינוך, סך של 2,339,198 ₪ מתייחס

לשכר פסיכולוגים ומתמחים. בהתאם לחישוב עלות שכר הפסיכולוגים והמתמחים בשפ"ח, לפי 22 תקנים, עלות השכר הינה 2,726,093 ₪, משמע ישנו פער של 386,895 ₪, אשר ממומן על ידי העירייה. יש לפעול להעלאת מספרי התקנים ולמימון מלא של משרד החינוך.

7. ריכוז ממצאים והמלצות

7.1. מבנה ארגוני, שירותים שניתנים וממשק עם גורמים נוספים

מבנה כללי ונהלים:

- לא קיים נוהל מרוכז בכל תחום הכולל את תיאור הליך הטיפול.
- הביקורת ממליצה, לשם הנוחות ועל מנת לייעל את עבודת הפסיכולוגים בשפ"ח, לנסח נוהל מרוכז בכל תחום, בו יירשמו סדרי העבודה והמלצות של הנהלת השפ"ח.
- ישיבות הצוות בשנים 2010-2011 נערכו אחת לחודש וחצי בממוצע.
- יש להקפיד על קיום ישיבות צוות אחת לחודש, בהתחשב בחגים ובחופשות.

סל השירותים ואופן הקצאת משאבים:

- הקצאת המשאבים המתוכננת תקינה. מבחינת תחומי פעילות, נמצא כי הדגש המרכזי הוא על הצוות המקצועי, בכל הגילאים, כששעות הטיפול האישי ומספר האבחונים והתצפיות באופן יחסי, הוא מועט יותר.
- לגבי גני טרום חובה ב-12 גנים מתוך 48, הטיפול הוא ברמה ג' בלבד כשהמשמעות היא התערבות במצבי לחץ ומשבר חירום והשתתפות בוועדות השמה בלבד, בשל מחסור בתקנים. איתור מוקדם של תלמידים הוא אחד היעדים החשובים בפסיכולוגיה חינוכית.

יש לשקול השמת דגש רב יותר על שעות הטיפול האישי ומספר האבחונים והתצפיות ולפעול לשיפור רמת השירות אף בגני טרום החובה.

ממשק עם מחלקות אחרות:

- בבחינת הפרוטוקולים השונים של צוות השפ"ח, לא נמצאה כמעט התייחסות לגבי הממשקים עם הגורמים השונים.
- הביקורת ממליצה לקיים פגישות פורמאליות מדי רבעון, לשמור בשפ"ח תיעוד של ההחלטות והמטרות ביחס לאופן העבודה המשותפת ואף להוסיף התייחסות בנוהל לכך.
- הביקורת מדגישה את הצורך בשיתוף פעולה תקין, את חשיבות העברת נתוני השיבוץ בזמן ואת היתרון בשיתוף מידע תקין בין המחלקות, לטובת הילד.

7.2. עבודת הפסיכולוגים: תקני פסיכולוגים, תדירות השירותים במוסדות

ואופן ניהול ודיווח על עבודתם.

תקני פסיכולוגים:

- קיים פער בין מספר התקנים המומלץ על פי משרד החינוך לבין מספר התקנים שניתן על ידו בפועל. תקן כוח האדם המומלץ על ידי משרד החינוך, הינו 23.15 משרות פסיכולוגים, אך בפועל מאויישות על ידי שפ"י רק 16.25 משרות, כך שאחוז הכיסוי מטעם שפ"י הינו 70% מהתקן המומלץ.

נוכח כד, על מנהלת השפ"ח לפעול בהקדם למימוש הבטחת משרד החינוך להגדלת מספר תקנים.

תדירות השירות:

- תדירות ביקורי הפסיכולוגים במוסדות הינה תקינה, אך רצוי כי יירשם בכל ביקור מספר השעות שבוצע. בנוסף, לביקורת נמסר כי השעות המוקצות לגנים ניתנות במרוכז פעם-פעמיים בחודש.

מומלץ להקפיד לבקר בכל מוסד מדי שבוע, לשם רציפות הטיפול ולשם נוכחות בשטח ואיתור בעיות בזמן אמת.

אופן ניהול ודיווח עבודת הפסיכולוגים:

- מהדוגמאות שנבחנו על ידי הביקורת, לא קיימת אחידות בדיווחים ולא נעשה שימוש על ידי כלל הפסיכולוגים בטופס שיחות מובנה של השפ"ח. הביקורת ממליצה כי תתקיים אחידות בדיווחים של הפסיכולוגים על גבי טופס מובנה, לשם נוחות העבודה ולצורכי מעקב ובקרה.
- מתחילת שנת תשע"א (ספטמבר 2011) קיים טופס "דו"ח ביקורים" בתחילת תיק גן/בי"ס ובו טבלה למילוי על ידי פסיכולוג המוסד, לפירוט תאריך הביקור ומהותו: שיחה עם הגננת, עם הצוות הטיפולי, עם הורים, תצפיות או שונות. הביקורת מברכת על קיומו של טופס זה.
- תיעוד ספציפי לילד מועבר לתיקו האישי, כשלא קיים בשפ"ח טופס מיוחד לגבי תיעוד לילד ספציפי. מומלץ כי יוכן טופס מיוחד לתצפית ו/או שיחה עם הורים, אשר יכלול פירוט בקצרה על סיבת התצפית, מסקנות והמלצות להמשך טיפול, דבר שייקל הן על מעקב של הפסיכולוג בביקורו הבא בגן והן על פסיכולוג מדריך/מנהלת השפ"ח המבקרים את עבודת הפסיכולוג. כמו כן, חשוב שישאר עותק של מסמך זה הן בתיק הגן והן בתיק האישי של התלמיד.

- מנתונים שנבחנו לגבי 2 תיקי ילדי גן נמצא כי תדירות הפעולות בעניינם הייתה תקינה, אך לא הייתה כמעט התייחסות בתיק הפרטי לפעולות שנעשו בגן, כשהסבר שניתן לכך הוא שהעדכון בתיק הילד נערך אחת למספר חודשים.
- על כן, המלצת הביקורת הינה להקפיד על המצאות הנתונים אף בתיק הילד, על ידי עדכנו בתדירות גבוהה יותר ולשמור על סדר כרונולוגי של המסמכים בתיקים (היה אי סדר באחד מהם).
- בהקשר של תלמידי חוץ- בהתאם לנתונים, בייחוד בחינוך היסודי, לא נערכו כמעט ביקורי חוץ בבתי הספר, פעולה חשובה הנדרשת למעקב על מצבו של ילד, בייחוד בחינוך המיוחד. ההסבר שניתן לכך הוא היעדר משאבים לביקור ב-68 מוסדות מחוץ לעיר.
- על כן ממליצה הביקורת לערוך בחינה מחודשת של חלוקת שעות העבודה של אחראיות החינוך המיוחד ולשים דגש רב יותר על ביקורי חוץ בבתי הספר, כולל תצפיות על ילדים ופגישות עם הוריהם.

7.3. מחשוב בשפ"ח

תוכנה:

- בשפ"ח לא מוטמעת תוכנה ממוחשבת אשר תייעל את תהליכי הניהול בשפ"ח ואת הבקרה על עבודת הפסיכולוגים.
- הביקורת ממליצה לקדם את נושא הטמעת תוכנה ממוחשבת, באמצעותה ניתן יהיה לקיים מעקב אחר טיפול בנושאים שונים וכן פעולות מנהליות שונות בשפ"ח, כגון ניהול יומני פעילות שבועיים של הפסיכולוגים, ניהול תיקי תלמיד עם מעקב פרטני אחר השירותים הניתנים, הפקת דוחות ומקצועיים ומנהליים, תקופתיים ושנתיים, שיכללו ריכוז נתונים במגוון רחב של פילוחים לתחומי פעילות בשפ"ח ככלי לארגון, ייעול הבקרה על עבודת הפסיכולוגים באמצעות הפקת דוחות שונים.

חומרה:

- נתבקשו 23 מחשבים חזקים, אך נכון ל- 12/2010 הוחלט על העברת 1-2 מחשבים למזכירות בשלב הראשון. מחשבים מהווים כלי עבודה מרכזי, אשר בהיעדרו נפגעת, בין היתר, הגישה למאגרי מידע המאפשרים עדכון מקצועי, יכולת קשר עם גורמי חוץ באמצעות דואר אלקטרוני וכן עבודה שוטפת נוחה.
- על כן, יש לפעול לקבלת חומרה נוספת בשפ"ח, ככלי עבודה בסיסי הכרחי.

המצויין לגבי קידום נושא המחשוב נתמך על ידי מנהלת השפ"ח.

7.4. אופן פיקוח ובקרה

מעקב ובקרה על עבודת הפסיכולוגים:

- דיווח מפורט: לא נערכים דיווחים חודשיים/חצי שנתיים למנהלת השפ"ח בהם מדווחים כלל הפסיכולוגים הכפופים לה, עדכונים על עבודתם. באופן זה נפגעת יכולת הבקרה של המנהלת ונמנעת האפשרות להעיר הערות, במידה וקיימות, לשיפור הליכים ואופן ניהול חלוקת העבודה על ידי הפסיכולוג במהלך השנה.
- מומלץ כי כל פסיכולוג יגיש לפחות מדי חצי שנה, דו"ח מפורט על עבודתו. כך תוכל המנהלת להעיר בזמן אמת הערות לכל פסיכולוג וייתאפשר לערוך שינויים בסדרי העדיפויות או שינויים אחרים נדרשים, במהלך השנה עצמה.
- מנהלת השפ"ח קיבלה בברכה את ההמלצות ביחס לדיווחים השוטפים וציינה כי לשם כך יש צורך בתוכנת ניהול שפ"ח ובמשאבים מתאימים ליישום.

תוכנית עבודה שנתית ומיפוי צרכים:

- בעקבות בקשת הביקורת לקבלת מיפוי צרכים שאמור לערוך כל פסיכולוג עם הגן/בית הספר בו הוא מטפל, נמסר על ידי מנהלת השפ"ח כי עד לשלב זה לא נערך מיפוי בכתב וכעת ינהיגו נוהג חדש לפיו ייערך מיפוי בכתב מדי שנה בטופס מובנה לצורך אחידות. בנוסף, תוכנית העבודה אינה כוללת לוחות זמנים מפורטים ואינה כוללת הערכה של הקצאת שעות לכל משימה.

משובים:

- במרבית הגנים שנבחנו נמצאה שביעות רצון רבה עד רבה ביותר בקרב הצוותים החינוכיים ממתן השירות של הפסיכולוגים בגנים. עם זאת, נמצאו תחומים טעוני שיפור, בנושא של פסיכולוגית בגני טרום חובה או הרצאות להורי הגן.
- משתתפי המשובים נדרשים להזדהות על פני השאלונים, כך שעלולות להינתן תשובות שאינן מעידות בהכרח על דעתם האמיתית של משתתפי המשוב לגבי טיב השירות שהם מקבלים מעמיתיהם.
- על כן, יש לשקול את העברת המשוב באופן אנונימי, למעט בעיות שעולות ודורשות התייחסות ספציפית למוסד.
- מן המשובים עולה שביעות רצון מזמינות הפסיכולוגים, כשיצויין בהקשר זה שהפסיכולוגים אינם מקבלים מימון על שיחות הטלפון הנערכות במכשירי הטלפון הפרטיים שלהם, כפי שראוי ורצוי שיהיה.

הדרכות:

- נמצאו 3 פסיכולוגים שלא ערכו הדרכה בשנת תשס"א, אך ניתן לכך הסבר מלא על ידי מנהלת השפ"ח והביקורת מקבלת אותו. בבדיקת דוגמה של תיק מדריך-מודרך נמצא כי תדירות המעקב גבוהה וההתייעצויות מגוונות.

7.5. שפ"מ

- לאור קושי בהגדרת קריטריונים לפיהם יוחלט מי יוכל לקבל אבחונים דרך השפ"מ ומי לא, ישנה מדיניות של אי הענקת טיפולים בשפ"מ.
לאור הקושי לאוכלוסיות רבות במימון עלות טיפול במגזר הפרטי, הביקורת ממליצה לבחון אילו קריטריונים נקבעו ברשויות אחרות ולשקול הענקת טיפולים לאוכלוסיה שידה אינה משגת לכך, במקרים מיוחדים.
- הפניות לשפ"מ ניתנות, בין היתר, על ידי פסיכולוגים של השפ"ח- אומנם הפסיכולוג הממליץ על השירות המשלים אינו יכול להיות גם נותן השירות לילד המדובר, אך עדיין יש חשש מסויים ממצבי ניגוד עניינים כאשר הפסיכולוגים ממליצים על שירות משלים שניתן על ידי השירות הפסיכולוגי, באמצעות חבריהם בתשלום. בכל מקרה יודגש כי השפ"ח פועל בהתאם לנוהל השפ"ח.

7.6. תקציב

- בהכנסות שפ"י שהוצגו על ידי הנהלת החשבונות בגזברות העירייה, לשנת 2010, ישנם תתי סעיפים מפוצלים, ככל הנראה בטעות. יש לפעול לתיקון הטעות.
- בהתאם לחישוב עלות שכר הפסיכולוגים והמתמחים בשפ"ח, לפי 22 תקנים, עלות השכר הינה 2,726,093 ₪, משמע ישנו פער של 386,895 ₪ אשר ממומן על ידי העירייה. יש לפעול להעלאת מספרי התקנים ולמימון מלא של משרד החינוך.

לסיכום

השירות הפסיכולוגי החינוכי מהווה זרוע מייעצת וטיפולית של משרד החינוך. הביקורת התרשמה ממקצועיות הגורמים בשפ"ח, ממסירות העבודה ומהרצון לסייע ולתת שירות לתושבי העיר, במסגרת המגבלות הקיימות.

השפ"ח מתנהל, באופן כללי, באופן תקין ויעיל לרוב, זאת על אף המחסור בתקני הפסיכולוגים מטעם משרד החינוך, המקשה על מתן מענה מלא לצרכי התלמידים בעיר. הקצאת המשאבים תקינה, נערכים ביקורים סדירים במוסדות השונים ומרבית המשובים מביעים את שביעות הרצון מהשירות שניתן. זאת ועוד, השירות על ידי השפ"ח בכפר סבא ניתן לא רק לגילאי 5-15, כפי שנהוג ברשויות רבות, אלא אף, בתחומי הגילאים הצעירים יותר 3-5 והבוגרים יותר, עד גיל 18, לאור הבנת עובדי השפ"ח על חשיבות האיתור המוקדם ולאור רצון ליצור רצף טיפולי ככל שניתן.

הביקורת מברכת על כך ומקווה כי המלצותיה ייעלו וישפרו את הניהול והשירות של השפ"ח.